

תורתו ואומנותו

חיים של תורה בעולם המעשה

הרב יעקב בוצ'קובסקי

©

כל הזכויות שמורות למחבר

יעקב בוצ'קובסקי

נתיבות המשפט 91 מודיעין עילית

טל: 054-8407520

דוא"ל: botchkovsky@gmail.com

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך אחרת כל חלק שהוא מהחומר בספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

עריכה לשונית: ר.ב. 0548481802

כריכה: אביעד בן סימון

עימוד, עיצוב והפקת דפוס:

טקסט רץ. הוצאה לאור

039-111-444

ד.א.נ.א. קוד: 0-800-1701-007

Printed in Israel

ללא חשש גניזה וחילול שבת

תוכן עניינים

- 15 . . . . . א. תורת חיים . . . . .
יאוש מכל המערכת / תפקיד חדש ומורכב / לקדש את החיים / בכל דרכיך
דעהו / לימוד דרישות התפקיד

חלק א – פרקי יסוד

- 25 . . . . . ב. מהו יהודי . . . . .
יציאה לעולם הגדול / מה אומר הקדוש ברוך הוא? / כלי העבודה / לחזור
אל השורש

- 30 . . . . . ג. העצמת הזהות היהודית . . . . .
שתי זהויות פנימיות / מה מחבר אותנו לשמירת התורה? / מחויבות ליהדות

- 35 . . . . . ד. לכתחילה או בדיעבד? . . . . .
שאלת השאלות / מה חשבו על כך בדורות עברו? / הרבה דרכים לעבודת ה' /
לצאת לעבוד או להשאר בכולל / תפקיד רב אחריות / נושא טעון

- 42 . . . . . ה. כבוד תלמידי חכמים . . . . .
תלמידי חכמים – לב האומה / היררכיה – על מה ולמה? / מה התועלת מלימוד
התורה? / עיסוק במטרת הקיום

- 49 . . . . . ו. מבנה עם ישראל . . . . .
ההשפעה הציבורית / אי בודד בלב תרבות חילונית / התועלת שבכבוד התורה /
משמעותה של ההיררכיה ביהדות

- 54 . . . . . ז. נשים במאי זכיון . . . . .
השאלות הקשות / עומק כוונת חז"ל / מגוון תפקידים משולבים / דרך מורכבת

- 62 . . . . . ח. התאגדות . . . . .
הבדידות / מישהו כאן? / אם אין אני לי מי לי / הפתרון היחיד לדורנו

חלק ב – חיי תורה

- ט. מטרתו של לימוד התורה 69
השאלות הכואבות / סוד החיבור אל ה' / השפעת הלימוד / מה ללמוד
למעשה / לימוד הלכה
- י. לימוד גמרא 77
גמרא – מהי? / מטרתו של הלימוד לשם לימוד / מהותה של הגמרא / גישה
נכונה לגמרא
- יא. גישה בריאה ללימוד 84
רתיעה מהגמרא / התחלה חדשה / לימוד בגישה בוגרת / התאגדות לקבוצה /
חשיבות הלימוד לבני המשפחה
- יב. גדר מצוות תלמוד תורה 88
כמה צריך ללמוד? / דברי ה"קהילות יעקב" / דברי ה"חפץ חיים" / דברי
ה"אור שמח" / גודל החיוב ללמוד
- יג. חינוך לתורה 93
דוגמה אישית – כיצד? / סוד הדוגמה האישית / המדד הקובע – הערכה
לתורה/ תפקיד האשה בחינוך לתורה
- יד. החזקת תורה 97
הקושי לתרום לאברכים / החזקת התורה – משימה לאומית / חשיבות המצוה /
הבעיה המעשית הקשה
- טו. עשה לך רב 101
קשר עם תלמיד חכם / המקור למושג "דעת תורה" / הפן הרוחני של כל
שאלה / חכמת התורה / מיהו בעל "דעת תורה"

חלק ג – עבודת ה' בעולם העשייה

- טז. כורח המציאות או שליחות 111
מהותו של העיסוק בפרנסה / חשיבותה של המלאכה / "לא תהו בראה, לשבת
יצרה" / הכל תלוי בכוונה

118. יז. השתדלות וביטחון .....
האם כל העשיה היא דמיון? / חז"ל מעודדים את החריצות / ההשתדלות היא הכלי / "הגזירה אמת והחריצות שקר" / השתדלות - רק במידה הראויה / ברמה המעשית
127. יח. היחס לכסף .....
עניות - אידיאל? / "כסף" - מה זה? / כסף - הבסיס לחיים תקינים / עושר - נסיון קשה
133. יט. ישירות ונאמנות .....
היושר - כלי לתיקון העולם / תיקון עצמי / רצון להיטיב לאחרים / נאמנות / הערות הלכתיות

חלק ד - מערכת היחסים המשפחתית

143. כ. עקיבא, לך ללמוד תורה .....
הפלונטר / נקודת המבט של הגבר / נקודת המבט של האשה / הקושי הסביבתי / להדחיק את הנושא - האומנם?
148. כא. שותפות .....
התמודדות זוגית / קיימת נאמנות טבעית / לשתף! / הכח שביד האשה
153. כב. מעמד האב בבית .....
האם זו בעיה שבני עולה עלי? / תמונת המצב בעולם הכללי / המקום הטבעי של ההורים בבית / האם להיות תלמיד חכם זו ברירת מחדל? / החינוך בישיבות
157. כג. היחסים עם ההורים .....
חוסר שביעות רצון / שורש הבעיה / הצעות לפיתרון / להניח את הדברים על השולחן / היחסים עם החם והחמות / מה עם הכסף?
164. כד. המשפחה בראי התורה .....
השקעה במשפחה - מדוע? / מהו המימוש העצמי? / להכיר את הצרכים / הערך הרוחני בגידול ילדים / תפקיד האשה / הקשר הזוגי

- 169 ..... כה. השבתות והחגים
מהותה של מנוחת השבת / מנוחה בשלשה רבדים / רעיונות מעשיים / עבודת
החגים

חלק ה – עמידה בנסיונות

- 175 ..... כו. צריכה
עולם חומרני / מותר לחיות לפי רמת ההכנסה / בין הנאה לנהנתנות / מבחן
עצמי
- 182 ..... כז. מלחמת היצר
התמודדות קשה / דע את עצמך / דיאלוג נסתר
- 188 ..... כח. התנהלות נכונה
לשמור על הגבולות / הגדרת שורש האיסור / אדיבות - ללא נימה אישית /
שמירת הצניעות / עשה טוב וסור מרע
- 196 ..... כט. התמודדות תורנית
הפתרון של התורה / שמירת ההלכה / הקדוש ברוך הוא נמצא כאן
- 200 ..... ל. התמודדות מתוך הכרה עצמית
אשליה אופטית / תחילתו מתוק וסופו מר / ליהנות בבית / איכות חיים
- 204 ..... לא. האינטרנט
כלי עבודה עם סיכון / הסכנה שבאינטרנט / התמכרות / עודף תקשורת /
בעיה אקוטית לאנושות
- 208 ..... לב. כללי שימוש
רק כמידת הצורך / שליטה / כלי עבודה ולא אפשרות בלוי

חלק ו – מערכת היחסים הציבורית

- 213 ..... לג. מיקומנו במגזר החרדי
סוג ב' / פילוח לקבוצות / ניתוח המצב / גורם ההתבדלות / מיפוי התמונה

- 218 ..... לד. ניסיון לפתרון
הדרך הנוחה / אמונה בצדקת הדרך / להתנהל בחכמה / חשיבות החיבור
למיינסטרים
- 224 ..... לה. הקבלה למוסדות הלימוד
הבעיה הכאובה / דעת תורה / "גאוה, גאוה, גאוה" / מה אתה היית עושה? /
שורש התופעה / מי אשם? / הצעה לפתרון חלקי
- 232 ..... לו. היחס לאברכי הכוללים
רגישות דו כיוונית / ביקורת חסרת פרופורציות / הכללות פסולות / מבט בוגר

חלק ז – תפיסת עולם תורנית

- 239 ..... לז. התמודדות עם העולם החיצון
מפגש חזיתי / הצורך לגבש תפיסת עולם / לא לחפש נסיונות
- 242 ..... לח. המסר של היהדות
הלם תרבותי / מבט על האנושות / שם מול יפת / נחיתות חרדית
- 248 ..... לט. התורה מול המערב
"יפת" בגירסה עדכנית / הטוטאליות של התורה / הטשטוש / כוחה של האמת /
השפעתה של המחויבות לאמת / השקפת התורה
- 253 ..... מ. מהי חרדיות
מהותה של החרדיות / מאפיינים מרכזיים / "נעשה" מול "נשמע" / "מה
לעשות" ולא "מדוע לעשות" / הביטוי המעשי של השקפת החרדיות / מבחן
התוצאה / הדור הבא של החרדיות
- 260 ..... מא. יסודות האמונה
האקסיומה מתפוגגת / הבעיה שבגישת ההוכחות / הרקע של האמונה / נקודת
המוצא של הדיון / בדיקה רציונאלית
- 266 ..... מב. גאוות יחידה
נפילות מבישות / תהליך טבעי / "סדנא דארעא חד הוא" – האומנם?

270 ..... מג. קידוש ה' . . . . .

רצון לקידוש ה' - או נחיתות? / להרים על נס את ההליכה בדרך התורה /
אמונה בצדקת הדרך / דוגמה אישית

275 ..... סיום: בניה . . . . .

פרק א

תורת חיים

יאוש מכל המערכת

ישנה תופעה מצויה - ניתן לומר שהיא מקיפה קהל רחב מציבור העובדים - של תחושת ייאוש וריחוק ממערכת התורה והמצוות.

כתב לי פעם מישהו:

אדם מוקף בכל כך הרבה בעיות פיזיות ורוחניות, התמודדות כל כך קשה עם פרנסה, חינוך ילדים ורוחניות, ויש גם מעידות. זה מגיע לידי כך שאתה שואל את עצמך לפעמים: האם זה רצון ה'? האם אני עושה את הדבר הנכון בזה שאני עובד? כיצד אוכל לדעת? האם ה' אוהב אותי ורוצה בדרכי?

אתה יודע, כשיצאתי לעולם העבודה, לאחר כמה זמן פגשתי אחד הרמיו"ם מהישיבה בה למדתי. והוא שואל אותי: מה שלומך? עניתי: ברוך ה'. - כמה ילדים יש לך? עניתי: שבעה ב"ה. ואז הגיעה השאלה: באיזה כולל אתה לומד? הרגשתי שאני רוצה פשוט להיבלע. עניתי שאני עובד במקום פלוני ואלמוני. ואז הוא שואל באנחה: ומה עם "חיי עולם"???

משהו גמגמתי לו על כולל ערב שאז בדיוק נכנסתי. אבל התחושה הייתה גרועה.

במקרה השני ישבתי שבעה על אבי ז"ל והגיע כל הצוות של הישיבה ושוב שאלו: באיזה כולל אתה לומד? ואז כשעניתי ולא קיבלתי פידבק מתלהב. חשתי בליבי מאוד מוזר. הרי יש לי כמה חברים מהישיבה שהתגרשו רחמנא ליצלן, ואני תודה לה' הקמתי בהרבה מאמצים משפחה לתפארת. האם לא מגיע לי פידבק מלהיב יותר מאשר גימגום?

מכתב כאוב זה מעיד על התופעה, שבו ברגע שהאדם יוצא לעבוד הוא מרגיש כאילו הוא נדחה מעבודת ה', ובכלל לא ברור מה הקדוש ברוך הוא חושב עליו.

ההסבר לזה הוא פשוט: אדם שגדל והתחנך כל ימיו שהתפקיד היחידי עלי אדמות הוא להיות יושב בבית המדרש על התורה מן הבוקר עד הערב, חש כי ברגע שהוא יצא לעבוד,

אינו ממלא את תפקידו בעולם. אין לה' חפץ בו. כל המאמצים שלו להיות יותר בסדר עם הקדוש ברוך הוא - כביכול אבודים מראש. הוא סיפור של כישלון.
מכיון שכך - הוא מרגיש שאין לו סיבה להתאמץ. בשביל מה?

תפקיד חדש ומורכב

ברם, האמת שונה בתכלית.

היציאה לעבודה אינה עזיבת עבודת ה', חלילה, אלא יציאה לדרך חדשה בעבודת ה'. דרך מורכבת, מאתגרת, וחשובה עד מאוד.

בחורי ישיבות ואברכים רציניים, עובדים את ה' על ידי התעסקות בדברים נטו רוחניים: לימוד תורה, תיקון המידות, תפילה בכוונה ודקדוק הלכה. הם אינם מתעסקים עם חיי החולין של העולם הזה, אלא משתדלים להתנזר מהם ככל היותר.

דרך זו הינה נפלאה למי שצועד בה. עליה שמענו הרבה בשנות הישיבה, ומי שזוכה לה אכן מתרומם ומתעלה. "מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים".

אבל היא דרך אחת. לצידה של דרך זו ישנה דרך נוספת:

עבודת ה' מתוך חיי העולם הזה.

דרך זו במידה מסוימת הינה מורכבת יותר. אנחנו נדרשים לא לברוח מן העולם, אלא להשתמש בו בצורה הנכונה שבה הקדוש ברוך הוא מדריך אותנו.

טעות היא לחשוב שהצורה היחידה של יהודי היא להיות יושב בבית המדרש פרוש מהוויות העולם. כאמור, אין ספק שדרך פרישות זו היא נפלאה, אבל היא ממש לא הדרך היחידה בעבודת ה'. הקדוש ברוך הוא מעוניין גם באנשים שיעבדו אותו בדרך חיים שונה - דרך של עבודה המקדשת את חיי העולם הזה. דרך של התמודדות עם בעיות החיים היומיומיות, והליכה בדרכי ה' בכל מצבי החיים.

אם נתבונן - נמצא שזה פשוט:

הקדוש ברוך הוא הוא זה שיצר לא רק את בית המדרש, אלא גם את העולם שבחוץ, על שלל מטלותיו, ושם הוא הניח אותנו. הוא ברא עולם מלא ומאתגר, יחד עם זאת הוא ברא עם נבחר, והוא נתן לעם נבחר זה לתקן את העולם שהוא עצמו יצר.

חיי העולם הזה מהווים מצע נרחב להוויית "יהודי".

יהודי הוא אדם החי את חיי העולם הזה על פי הדרכתו של הקדוש ברוך הוא.

לפעמים קיימת תחושה שהקדוש ברוך הוא נמצא רק בעולם התורה, ליד ספסל הישיבה והכולל. ואילו העולם של העשייה, של הכסף, של חיי החולין - לא שייך ליהדות. אם אתה יוצא לעולם החיצון אתה בעצם עוזב חלילה את תחום הענין של הקדוש ברוך הוא ותורתו, ויוצא למערכת אחרת.

ותחושה זו איננה נכונה.

לקדש את החיים

התורה הקדושה מוגדרת "תורת חיים". תורה המקדשת את החיים. הקדוש ברוך הוא רוצה שנחיה את החיים נכון. מה הן הציפיות של אב מבנו? הן אינן מסתכמות בזה שתהיה ביניהם מערכת יחסים טובה, אלא האב רוצה גם שהבן יחיה את חייו בדרך ישרה.

כך הם פני הדברים גם בנידוננו. הקדוש ברוך הוא עיצב עבורנו דרך חיים, והוא מצפה שנלך בה.

כל כך הרבה דינים נאמרו על דרכי המסחר, על שכירות פועלים, על מערכת המשפט, על מקח וממכר, על ריבית, על צורת אכילה - שזה כולל שחיטה, בשר בחלב, מליחה, תרומות ומעשרות, וכו', ועוד נושאים רבים. דיני התורה הם דינים הנכנסים לעומק החיים, המסדרים הוראות שימוש בכל מה שהאדם משתמש, אומרים איך לטפל בשדה ואיך להשתמש בבעלי החיים, איך לסחור ואיך להתנהל בבית.

הדברים הללו הינם ברורים לכל מי שקורא היטב את ספר המוכר ביותר ועם זאת אינו מוכר כלל: ספר התורה. רוב המצוות הכתובות בו נאמרו על צורת ניהול החיים הארציים. במקרים רבים, מי שפותח את ספר "החינוך" וקורא במשך שעה ברציפות את מצוות ה', מגלה שעד היום לא הכיר את התורה.

המסר הכללי של המצוות הוא, שכאשר אתה חי את חיך הטבעיים, המוכרים לך - תחיה אותם על פי הדרכתו של הקדוש ברוך הוא.

בכל דרכיך דעהו

הדברים האמורים הינם גמרא מפורשת (ברכות סג):

"דרש בר קפרא: איזוהי פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה? בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך" (משלי ג).

פרק ב

מהו יהודי

יציאה לעולם הגדול

בין עפולה למגידו משתרע כביש הסרגל המפורסם.

בכביש זה אין צורך להביט ימינה ושמאלה. אין יציאות ואין מחלפים, אין סטיות ואין עיקולים. המסלול ידוע וקבוע מראש, אין צורך לגעת בהגה. נהג הנוסע בכביש זה - אינו צריך כמעט כלל לדעת לנהוג.

אבל מה יקרה לידידנו הנהג כאשר הוא יבחר לנסוע לים המלח, באותה מידת ערנות שהוא הפעיל בכביש הסרגל? התוצאה המיידית תהיה - ריסוק אל התהום.

משל זה הינו המחשה מצוינת להבדל התהומי בין מי שזורם עם המערכת החרדית, בישיבה ובכולל, לבין מי שנוסע באופן עצמאי, קרי - יוצא לעבוד.

כאשר אדם יושב על ספסל הכולל - הוא נוסע על אוטומט. אין לו צורך להפעיל את עצמו כל רגע מחדש, הוא אינו חייב להיות עירני ודרוך. הוא חלק מהציבור, הוא כפוף למערכת, והמערכת עושה את העבודה מצוין.

במצב עניינים כזה, גם מי שאינו משקיע מחשבה על עצמו ועל החיים, ואינו מתאמץ במיוחד לעבוד את ה' - לא ישל בעברות מהותיות, וזאת מהסיבה הפשוטה - הוא רחוק, טכנית, מכשולונות. אינו פוגש אפיקורסים על בסיס יומי, אינו נתקל בפוסטים כפרניים, וכמעט שאינו נאלץ לשוחח עם נשים פרוצות.

אבל מי שיוצא לעבוד - נכנס למערכת שונה.

במציאות החדשה שאליה הוא נכנס - אין ציבור, אין מערכת שעושה עבורו את העבודה. יש רק דבר אחד: האדם מול קונו.

בבת אחת יוצא האברך החרדי השמור לעולם זר ולא מוכר. עולם שבו פוגשים חילונים, גולשים באינטרנט לצרכי עבודה (וממילא על הדרך עלולים להתפתות לדברים נוספים), שומעים

דברי אפיקורסות, רואים נשים לבושות בחוסר צניעות, ובאופן כללי – חיים בחברת אנשים בעלי נורמות חילוניות ותפיסות עולם מערבינות.

האתגר הוא כפול: מחד גיסא הנסיונות הוכפלו בבת אחת עשרות מונים, ומאידך גיסא – המגן המרכזי, העמוד היסודי שעליו נשענו עד היום, הלוא הוא המסגרת הציבורית – נשמט ונעלם פתאום.

אלו עלולות להיות מהלומות כבדות מידי.

מה אומר הקדוש ברוך הוא?

כאשר הקדוש ברוך הוא מנסה את האדם, הדבר מוכיח שהוא נותן בו אמון, שהוא מכיר בו שיש לו את הכוחות לעמוד בנסיון. כאשר אדם מוצא את עצמו במקום מאתגר מבחינה רוחנית, אות הוא שיש לו את האפשרות לא רק לשרוד ולעבור בשלום את המכשול, אלא גם לגדול ולצמוח. לעשות חיל בעבודת ה', דווקא על ידי העמידה בקשיים.

כל מציאות חיים שבה נתון האדם – היא אמירה מאת הקדוש ברוך הוא, היא מסר מצידו: "אני מעוניין שתמלא בעבורי תפקיד מסוים, שרק אתה, במצבך, יכול למלא".

עולם הישיבות והכוללים מגלם מציאות של חיים סביב התורה. חיים אלה דורשים מהאדם סוג תפקיד מסוים שבעבורו הוא נשלח לעולם: התמסרות מלאה ללימוד. באותה מידה – גם מי שיוצא לעבוד בעולם הגדול נכנס למציאות חיים מסוימת הדורשת מאיתו תפקיד בעבודת ה', תפקיד יחודי עברו.

כי יש מנהיג לבירה. הוא תכנן עבורנו את המסלול, והוא נותן בנו אמון שנצעד בדרך הפתלתלה, עד שנגיע לפיסגה.

כלי העבודה

הדרך בה אנו צועדים עשויה להיות דרך של עליה. לשם כך הציב אותנו בה הקדוש ברוך הוא. אבל בכדי שהיא אכן תהיה כזו, מוטל עלינו להיות ערוכים אליה. אין זה מן התבונה לצאת לטיול במסלול מפרך מבלי להיות מצוידים כדבעי.

עיקר הבעיה היא שיוצאים לעולם המעשה ללא הכנה, ללא הקדשת מחשבה מיוחדת לאתגרים היחודיים לו.

פרק ג

העצמת הזהות היהודיתשתי זהויות פנימיות

כל אחד מאיתנו נושא שתי זהויות (בהקשר הרוחני): זהות יהודית, וזהות חרדית. או במילים פשוטות יותר: כל אחד מאיתנו מגדיר את עצמו ראשית כל כיהודי, ובנוסף לזאת – גם חרדי.

מה זו יהדות ומה זו חרדיות?

היהדות היא הבסיס – שמירת תרי"ג מצוות וזכירת הקדוש ברוך הוא. זו קומת הבסיס המגדירה את עצם קיומנו כעם. אנחנו עם של ה'. וזה אומר שאנחנו לא עושים בחיים כל מה שעולה על רוחנו, אלא מה שרוצה מאיתנו בורא העולם.

מעל זה בנויה קומה נוספת: החרדיות.

שורשה של החרדיות היא האכפתיות לקיום רצון ה' והעמדתו כערך עליון מעל חיי העולם הזה, אבל כמערכת – היא מתפקדת כפלטפורמה ציבורית לשמירת התורה. שמירת התורה וההליכה בדרכיה הינן לא קלות בעליל, וכאן מקומה של המערכת החרדית: היא באה לעזור לנו לשמור על היהדות. על ידי שאנחנו משויכים למערכות המבוססות על שמירת המצוות – אנחנו אכן שומרים על המצוות.

אין לזלזל בכלי עצום זה. הצלחתו מוכיחה את גודל חשיבותו. להיות חרדי זה אכן כלי יעיל מאין כמוהו לשמירה על התורה.

מה מחבר אותנו לשמירת התורה?

אבל – לפעמים, רוב תשומת הלב מופנית לזהותנו החרדית, על חשבון זהותנו היהודית. אדם המתנהל בחוסר תשומת לב, עלול להרגיש שכל מה שקושר אותו ליהדות היא הזהות החרדית שלו. כלומר: אני חייב לשמור על התורה אך ורק משום שאני חלק מציבור השומר על התורה.

ישנם אנשים, והם אינם מעטים, שכאשר הם מגיעים להכרה שאינם נמצאים במיינסטרים החרדי – כמעט מיד פורקים מעליהם עול מצוות.

בעקבות העובדה שהם מפסיקים להתפלל עם כובע וחליפה – הם מפסיקים גם להתפלל. בעקבות כך שאינם שומרים על הפרדה מלאה בין גברים לנשים בנוסח החסידי השמור – הם מתירים לעצמם גם נגיעה. וסיפר לי ידיד על מקרה קיצוני, של אדם שעקב כך שחדל להשתמש בגנרטור – חדל לשמור שבת, רחמנא ליצלן.

כי אם אני לא שייך למערכת – למה זה אנוכי?

והקדוש ברוך הוא עומד ואומר בכאב: "ילדי היקר, אתה צריך לשמור על התורה לא כי אתה חרדי, אלא כי כרתנו ברית, יש בינינו קשר בל ינתק, אתה בן שלי. לא כתבתי בתורתי 'היה חרדי מהמיינסטרים', כתבתי: 'בנים אתם לה' אלוֹקֵיכֶם! למה אתה מוריד פרופיל?"

מחויבות ליהדות

מי שיורד מ"כביש הסרגל" החרדי ופותח בנסיעה במורדות ים המלח – חייב לחזור להתחבר אל השורש. לא להסתפק בזהותו החרדית שעד היום שמרה עליו היטב מפני הנסיונות, כי במצבו הנוכחי כלי זה אינו יעיל כלל. המיקום החדש שלו מחייב הערכות מחודשת: לחזור אל השורש, אל קומת הבסיס, ולבנות אותה מחדש ביסודיות.

השורש של היהדות הוא אחד: שמירת התורה מתוך מחויבות לה. לא לעמוד בנורמות החברתיות כי אני חרדי, אלא לשמור על התורה כי אני יהודי. התורה מחייבת אותי כי הקדוש ברוך הוא נתן אותה.

ככל שאדם יותר מדקדק במצוות, ככל שיותר איכפת לו לקיים את ההלכה כמות שהיא מבלי חריקות – כך הוא יותר מחובר לקדוש ברוך הוא, יותר מחובק עם התורה, יותר מרומם ויותר גבוה. הוא חי חיים אחרים לגמרי.

ושוב, יש להדגיש: לא מדובר כאן על דקדוק הלכה הנעשה מכח הרגל ונורמה חברתית.

קיימים אנשים רבים שהינם שומרי הלכה בדקדוק, שאינם עושים זאת מכח הכרה במחויבות לשמירת התורה, אלא מכח נורמה חברתית. הם מקפידים על ההלכה כי הם חלק מהמערכת החרדית, ובמערכת זו מקובל לאכול רק הכשר מהודר, לא לטלטל מוקצה, לא לשוחח עם נשים זרות ולא לדלג על תפילה בציבור.

החזון איש מדבר על תופעה זו (ראה הרחבה במקורות), ומגדיר זאת בחריפות רבה: "אדם זה מקולקל בשרשו, שיצר הרע שופטו (כלומר, שאינו מתכופף לאמת ומחויב לה, אלא עושה מה שעולה על רוחו כפי זרימתו הטבעית), וכל עשיית מצוותיו הן פרי ההרגל המתאימות לכבודו ולמהלך חייו בשטפו הטבעי".

פרק ה

כבוד תלמידי חכמים

תלמידי חכמים – לב האומה

כאמור בפרקים הקודמים, דרך עבודת ה' המשלבת תורה עם דרך ארץ - הינה דרך שיש בה תפקידים יחודיים, ואפשר להגיע בה לפסגות.

עם זאת, רבים המה מאמרי חז"ל ודברי רבותינו הראשונים והאחרונים, בשבח תלמידי החכמים המקדישים את עיקר חייהם ללימוד התורה. אין ספק שתלמידי החכמים עומדים בלב האומה, וזוכים למעמד הנכבד ביותר.

כתר התורה הוא אחד משלשת הכתרים הקיימים בעם ישראל: כתר תורה, כתר כהונה וכתר מלכות. והמשנה במסכת אבות (פרק ו) קובעת: "גדולה תורה מן הכהונה ומן המלכות". תלמיד חכם זוכה למעמד נכבד יותר מכהן גדול ויותר ממלך. כלשון הגמרא (ב"ק לח.): "אפילו גוי ועוסק בתורה - הרי הוא ככהן גדול".

אלו הם דברי חז"ל, הקובעים היררכיה בעם ישראל: למרות שכל אדם בכל מצב יכול להיות עובד ה' ברום המעלה - עם כל זאת, בראש הפירמידה עומדים תלמידי החכמים המקדישים את חייהם לתורה.

דברים אלה מהווים פתח להתמודדות לא קלה.

היררכיה – על מה ולמה?

השאלה הבאה מטרידה רבים וטובים:

הרי אני יהודי טוב, עמל לפרנסתי לשם שמים לפרנס את משפחתי, קובע עיתים לתורה, עומד בנסיונות קשים, ומחנך את ילדי בדרך התורה. בהגדרה קצרה: אני עובד בהתמסרות אצל הקדוש ברוך הוא. מה חסר בי? למה תלמיד חכם קודם לי במעלתו? למה אני אמור לכבד אותו ולא הוא אותי?

הקדוש ברוך הוא אינו עושה עוול לברואיו. מדוע ולמה הוא מגביה את קומתם של תלמידי החכמים מעל כל האחרים?

איך יתכן שלאחר כל ההשקעה הרבה שאני משקיע בעבודת ה', עדיין אינני מספיק חשוב בעיניו?

מה התועלת מלימוד התורה?

אם נעמיק מעט יותר, ניווכח שלעיתים השאלה מציקה ממקום יותר עמוק: במידה מסוימת, קיים קושי טבעי להעריך תלמידי חכמים העוסקים "רק" בתורה.

אנחנו חיים בעולם מודרני עתיר ידע וחכמה, ורואים סביבנו אנשים המקדמים את העולם ואת המדינה בכל תחום: בביטחון, ברפואה, בכלכלה, ועוד. לעומתם אנחנו רואים את לומדי התורה, אברכי הכוללים, יושבים בפינתם בבית המדרש והוגים בתורה בלי להביא לציבור שום תועלת ניכרת לעין.

והשאלה מציקה: במה הם תורמים לציבור?

את התשובה האמונית כולנו יודעים לומר - לימוד התורה מקיים את העולם ומגן על עם ישראל.

אבל אי אפשר להתעלם מהעובדה שהתשובה הזו, נכונה ככל שתהיה, אינה מביאה מזור. וזאת מסיבה פשוטה: קשה לנו להעמיד תשובות אמוניות כמענה לשאלות מוחשיות.

השאלה "במה אברך טוב תורם לעם ישראל", מציקה לנו מכח מה שאנחנו רואים. אנחנו רואים במו עינינו שהרופא המומחה מרפא חולים, ואיש הצבא מגן על העם. לעומת זאת, התשובה "האברך מגן על העולם" - אינה בנויה על מה שאנחנו רואים, אלא להיפך. היא סותרת את המבט השטחי, ומתבססת רק על אמונה.

באופן טבעי האדם נמשך אחרי מראה עיניו. למראה עינינו - רופא בכיר הרבה יותר מקדם את העולם מאברך כולל. איך אפשר לדרוש ממנו להעמיד את לומדי התורה במרכז?

האם יש תועלת מעשית לעם ישראל ולעולם מקיומם של לומדי התורה? תועלת שאפשר לראות במו עיניים?

לכאורה, אם נשיב על שאלה זו ונבין ברורות את תועלתם המעשית של תלמידי החכמים לעם ולעולם - יקל עלינו מעט לקבל את הקביעה שהם עומדים בראש הפירמידה.

נציג בס"ד את ההגדרה המהותית.

פרק ז

נשים במאי זכיון

להשלמת לימוד הנושא בו אנו עוסקים – הכרת תפקידו ומעמדו של העובד לפרנסתו – אי אפשר שלא לדון בו מפן נוסף: זוית המבט של נשותינו. השאלה בה נעסוק בפרק זה היא שאלה כאובה, הנוגעת עמוק לליבן של נשים רבות. מכיון שקהל היעד של ספר זה הוא גברי, מומלץ להראות פרק זה לבת הזוג.

התמודדות

פעמים רבות, כאשר הבעל מעוניין לצאת לעבוד – עוברת על אשתו התמודדות קשה. היא מרגישה שהיא עומדת לאבד בגללו את הדבר היקר מכל: העולם הבא.

הרי התכלית של החיים היא לזכות לעולם הבא, ומקובל לומר ששכרה של אשה ומעמדה בעולם הבא נקבע לפי מידת לימוד התורה של בעלה. לפי זה, אם הוא מתמיד ויזכה בעבור זה לשכר רב בעולם הבא – אשתו תחלוק עמו את שכרו הרב, ואם אינו לומד אלא עובד – מקומו בעולם הבא יהיה בהתאם, וממילא גם מקומה של אשתו יהיה לצידו.

לכאורה, השקפה זו מסתמכת על גמרא מפורשת (ברכות יז): "נשים במאי זכיון? באקרויי בנייהו בי כנישתא, ובאתנווי גברייהו בי רבנן, ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן" (תרגום: נשים – במה הן זוכות? בזה שבניהן לומדים בבית הכנסת אצל המלמד, ובוה שבעליהן לומדים תורה בבית המדרש והן ממתנינות לשובם). אשה המכירה גמרא זו, בטוחה שאם בעלה יעזוב את הכולל ויצא לעבוד – עולמה הבא יצטמצם משמעותית.

הדבר גורם לה קושי עצום. היא לא מסוגלת לאפשר לו לעזוב את הכולל.

נכון, היא רואה שבעלה אינו נהנה בכולל. הוא חוזר הביתה עם עיניים כבויות, הנדלקות רק כשהחבר מתקשר ל"נייס", או כשהוא מעלה את העיתון הביתה. היא אשה טובה ורוצה שיהיה לו טוב. אבל מה היא יכולה לעשות? היא מתפללת בכל ליבה בדמעות שיהיה לו טוב בכולל ושהוא ימצא את הטעם בלימוד. אבל לוותר על זה? לשנות כיוון? איך אפשר? לאבד את העולם הבא?

אולי לא כל אחד מבין את עומק ה"ברוך". מי שמרגיש שהתיאור כאן מוגזם - מוזמן לקרוא מונולוג אמיתי:

הגעתי עם כל הכלים הנחוצים כדי שאוכל לפרנס בעל שרק יושב והוגה בתורה, (בגיל 19 ידעתי לבשל, לנקות, לתפור כל דבר, ולנהל בית ב'חצי משכורת', הגעתי לגור בקרית ספר בימים שבהם זה היה סוף העולם שמאלה).

ואחרי ארבעה ילדים, והורים לא עשירים מאף צד, בשלב מסוים היה ברור שאם הוא לא יצא לעבוד, לא יהיה מספיק לחם בבית. (מי מדבר על עוגות קצפת). גם החלק הכי 'פרום' במשפחה תמך במהלך שהיה ברור שהוא נחוץ ונכון.

אבל כי נגסה בכל פה המחשבה - מה יהיה עם העולם הבא שלי? רק אני בטח אקבל מקום קטן וצנוע הרחק ביציע (זה היה התיאור שהמורות טיפחו: "למה את חושבת שפה את רוצה את הכי טוב, ושם תרצי להסתפק במקום האחרון?").

נזכרתי אז בתשובה שהמורות נתנו לשאלה - ואם הוא לא ילמד? הן אמרו: אז תבכי ותתפללי ותבכי ותתפללי ובה יהיה שכרך.

זה לא היה נראה לי. כי גם ערך של שלום בית היה חשוב בעיני. ואישה 'בוכה' ואומללה פשוט לא נראתה לי 'מתכון' ראוי לבית שלם ושמוח.

בימים הקשים של ההסתגלות לרעיון, אפילו הרהרתי אם הקדוש ברוך הוא רוצה שאתגרש. כי הרי מה בצע לי בעולם הזה, אם לא יהיה לי עולם הבא?

השאלות הקשות

מאמר זה של חז"ל, לפי הבנתו השטחית - הוא דבר שאינו מתקבל על הדעת בשום אופן.

היעלה על הדעת שהקדוש ברוך הוא אינו נותן לאדם שכר על פי עמלו-הוא, אלא על פי עמלו של מישהו אחר? האם יש איזושהו היגיון בזה?

והאם יתכן שאשה שגידלה עשרה ילדים מתוך מסירות ואהבת אם אמיתית, קמה בלילות, חיבקה וחייכה, השקיעה את נשמתה וניהלה בית שמוח - אבל בעלה לא למד - תזכה לחלק קטן יותר בעולם הבא, מחברתה, שניהלה בית הרבה פחות חם, עם צעקות וחוסר סבלנות, אבל בעלה למד כל היום?

יתירה מזו:

פרק יז

השתדלות וביטחון

האם כל העשייה היא דמיון?

השאלה דלהלן מטרידה רבים וטובים:

יצאתי לשוק העבודה לפני כחמש שנים. בתחילה הייתי שכיר, ומהר מאוד הפכתי לעצמאי. אני עושה חיל בס"ד ומתקדם יפה מאוד. העסק פורח, יש לי הכנסה יפה ואפילו אני שם בצד לנישואי הילדים המתקרבים. ב"ה גם מבחינה רוחנית אני במצב לא רע: קובע עיתים לתורה ומקפיד על שלש תפילות במנין בכל מצב.

לכאורה אני יכול להיות מרוצה. אבל זהו, שאני ממש מתוסכל.

לבטח אתה מכיר את משלו הידוע של ר' שלום שבדרון על אותו תמהוני שעמד בכניסה לירושלים וכיון את התנועה על ידי הנפת מקל: כשראה שהרמזור ירוק נופף במרץ לנהגים שיסעו, וכשראה שהרמזור אדום סימן להם בחומרה שיעצרו. הוא היה בטוח שבלעדיו כל התנועה תקרוס, ואף אחד לא הצליח לשכנע אותו שהרמזורים עושים את העבודה מצוין בלעדיו... המשל מצחיק, אבל הצרה היא שאני הוא הטיפש בנמשל, שבטוח שהוא מביא את הכסף הביתה, והאמת היא שהוא היה מגיע בין כה וכה.

אני נמצא בקונפליקט עמוק: מצד אחד אני משקיע הרבה זמן וכח בהשתדלות על כסף, ואני מלא סיפוק מכך שאני מפרנס את משפחתי בכבוד, ומצד שני אני מרגיש שהתורה כביכול בזה לי על כך, ורואה אותי כאדם החי בעולם של פנטזיה.

חוץ מזה, תסלח לי שאני שואל, אבל משהו כאן באמת מוזר: מאז שיצאתי לעבוד, ובפרט כשנהייתי עצמאי, נהיה לי יותר כסף. זאת עובדה. איך יכול להיות שבדיקו אז נגזר עלי שיהיה לי כסף? אולי זו כפירה, אבל קשה לי להאמין שגם אם לא הייתי נהיה עצמאי הייתי מרוויח את כל הסכום הזה בלוטו.

אתה יודע מה, אשאל זאת בנוסח שונה: רוב האברכים שאני מכיר חיים בדוחק. למה? הרי הם לא עוברים על איסור בזה שהם לא משתדלים, הם עושים איזו שהיא השתדלות. למה לכל אברך יש פחות כסף מאשר לכל עובד הייטק?

שאלה זו אינה רק פילוסופית, יש לה השלכות על ההתנהלות. מי שמתייחס להשתדלות כאל גזירת שמים גרידא ואינו רואה שום קשר בינה לבין הצלחתו – אין לו מוטיבציה לשפר את מצבו הכלכלי ולהתאמץ להצליח בעבודתו, שהרי אין קשר בין המאמץ לתוצאה, וחבל לעבוד לחינם.

השאלה היא האם באמת זו התייחסות נכונה.

חז"ל מעודדים את החריצות

לפני שנברר את עצם הענין, ברצוני להביא גמרא מפורשת המעודדת את ההשקעה והמאמצים בענין הפרנסה. היא לא רק מתירה את ההשתדלות, לא רק מאשרת שזה לא בזבוז זמן, אלא מעודדת אותה, וקובעת שהאדם צריך להתאמץ ולהשקיע מחשבה בעבודתו לפרנסתו. זה לשון הגמרא (ברכות לב):

תנו רבנן, ארבעה צריכין חיזוק (=שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כוחו. רש"י). ואלו הן: תורה, ומעשים טובים, תפילה ודרך ארץ (=אם אומן הוא - לאומנותו, אם סוחר הוא - לסחורתו, אם איש מלחמה הוא - למלחמתו. רש"י). תורה ומעשים טובים מנין - שנאמר 'רק חזק ואמץ מאד לשמור ולעשות ככל התורה'. חזק - בתורה, ואמץ - במעשים טובים. תפלה מנין - שנאמר 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'; דרך ארץ מנין - שנאמר 'חזק ונתחזק בעד עמנו' וגו'.

הגמרא אומרת כאן שצריך האדם להתחזק בכל כוחו לאומנותו או למסחרו. לא למרוח מלמעלה רק בשביל לצאת ידי חובה, אלא להשקיע בזה את כוחו ומחשבתו, בשלמות.

מדוע? הרי ההשתדלות היא רק גזירה!

ושאלה נוספת:

אם נתבונן, נמצא שבכל שאר תחומי החיים מקובל על כולם שיש להתאמץ בכל הכח כדי להצליח. כאשר ילד חולה, רח"ל, רצים איתו לרב פירר ואחר כך לקצה העולם, ומוציאים עשרות אלפי דולרים. מפני שאנשים מאמינים שאם לא יעשו מה שהרב פירר אומר הילד עלול למות. אבל מדוע? הרי מה שנגזר יהיה בין כה וכה!

גדולי ישראל אינם מתנגדים למהלך הזה. להיפך, הם מתנהגים כך בעצמם. כשהגרי"ש אלישיב היה חולה, חיפשו בשבילו את הרופא הטוב ביותר והטיסו אותו מקצה העולם, והגראי"ל שטיינמן שכנע אותו בכל כוחו שישכים לניתוח.

פרק יח

היחס לכסף

עניות – אידיאל?

כהמשך לפרק הקודם – יש לברר פן נוסף של הנושא.

האדם משתדל שמצבו הכלכלי יהיה מבוסס. ביארנו בפרק הקודם שהשתדלות אינה מעשה חסר טעם, אלא מעשה הגיוני והכרחי בכדי להתפרנס היטב.

ברם, לפעמים מציקה המחשבה - האם בכלל הקדוש ברוך הוא מעוניין שאדם יהיה מבוסס כלכלית? האם אין אידיאל להיות עניים?

להלן שאלה:

למדתי בסמינר במגמת תכנות מחשבים והצלחתי מאוד. בתחילת דרכי עבדתי במטריקס קרית ספר, מתוך רצון להישאר בחברה חרדית. כאשר המשפחה גדלה וההוצאות גדלו, לא הייתי מסוגלת לקרוע את עצמי כל יום למשך שמונה שעות ואחר כך לחזור הביתה לחיי דחק, ואחרי הרבה התלבטות והתייעצות עם הרב שלנו עברתי למקום עבודה סמוך לבני ברק, ושכרי הוכפל כמעט מיד.

מאז אנחנו חיים ברווחה כלכלית. אני מביטה על אחיותי העובדות במשרות הוראה ומזכירות, ורואה שאלו חיים אחרים לגמרי. אני לא צריכה לחשב כל קניה במכולת, לא צריכה להגיד לילדים "לא" פעמיים ביום, ואני קונה סוף סוף כל מה שתמיד רציתי לקנות. יש, ברוך ה', כל מה שצריך ויותר ממה שצריך.

מה שמפריע לי הוא שאני זוכרת באופן כללי הרבה ציטוטים בשבח העניות ובגנות העשירות, הן מדברי חז"ל והן מגדולי הדורות. בילדותי קראתי את סדרת הספרים "ירושלים של מעלה", המתארים את העניות הנוראה ששררה בירושלים של פעם ועושים ממנה אידיאולוגיה קדושה. ילד לא אוכל עגבניות שקיבל מנדבן אמריקאי כי זה "מותרות", ורבי כועס על חסידו שהעז לכסות את השולחן במפה ביום חול. בספרי הילדים ובשיעורי יהדות בבתי הספר תמיד היתה קיימת התרפקות נוסטלגית על העבר המפואר שלנו, שבו לא היינו צריכים כלום חוץ

מפרוסת לחם טבולה בשמן זית. לפי תפיסה זו אני חיה בצורה לא מתאימה למקורות.

מצד אחד אני מרגישה יסורי מצפון על כך שאני מלבישה את ילדי במותגים כמו שאני אוהבת, וקונה להם צעצועים של פוישר פרייס כמו שתמיד רציתי, ומצד שני אני תוהה האם הקדוש ברוך הוא היה מעדיף לראות אותי חנוקה כמו פעם. משהו כאן לא נראה לי הגיוני.

ננסה לבדוק את הדברים מן השורש.

"כסף" - מה זה?

כסף הוא דבר טוב או לא?

כלל הוא בביור ענין: כשמגדירים את הדבר באופן יסודי, מהבסיס, חלק גדול מהשאלות נעלמות מאליהן. ננסה, אפוא, להגדיר קצת מה זה כסף ומה תפקידו בעולם. לאחר שנעשה זאת - לכאורה יתבהרו הענינים.

הקדוש ברוך הוא ברא את עולמו כעולם המורכב מאנשים רבים, והדרך היחידה להסתדר בו היא למצוא מקום טוב בתוך הציבור. אין לאדם קיום כאשר הוא חי לבדו כזאב בודד. האדם הוא יצור חברתי הזקוק לעזרת סובביו בכדי להתקיים.

נביט על עצמנו מה אנחנו צורכים: בגדים, אוכל, מכשירי חשמל, מקום מגורים, ועוד כהנה. כל דבר מהרשימה הנ"ל כולל אין סוף פריטים, שבשביל להשיג אותם באופן עצמאי היינו צריכים לטרוח במשך שנות דור.

כמה היינו צריכים לטרוח בשביל לחמם מים באופן עצמאי? אולי שעתים בשביל כוס אחת: למצוא מקור מים, להניח אותם בכלי (מהיכן נשיג כלי?), לקושש עצים, למצוא מקור אש, לשפות סיר. כיום אנחנו עושים זאת בלחיצת כפתור: פותחים את הברז (שמחובר למערכת צינורות מסועפת שעמלו עליה מאות אלפי אנשים במשך שנים ארוכות), מוזגים לקומקום (שיוצר על ידי מכונת חדישות שעמלו עליהם טובי המכונאים), מפעילים את החשמל (כנ"ל), מוזגים לכוס (כנ"ל), ומתיישבים לשתות.

איך זה קרה שהכל נעשה כל כך קל?

כי יש תקשורת בין האנשים, וכל אחד תורם את חלקו, וכולם עוזרים לכולם. שיתוף הפעולה ההדדי הוא הכח המניע של העולם, ובלעדיו - הכל נתקע.

מה גורם לאנשים לעזור זה לזה?

פרק כז

מלחמת היצר

התמודדות קשה

אחת ההתמודדויות הקשות ביותר היא ההתמודדות עם התערובת במקומות העבודה. לפעמים גם במקומות עבודה חרדיים הניסיון הוא קשה מאוד.

החינוך בישיבות ובסמינרים הוא להפרדה מוחלטת. בחורי ישיבות אינם מדברים כלל עם בנות, וכן בחורות סמינר אינן יודעות מהם גברים. המפגש הראשון מקרוב נעשה בתקופת השידוכים, ומאז – אם אדם נשאר בכולל, אינו מכיר מקרוב שום אשה מלבד אשתו.

חינוך זה הינו טוב מאוד לשעתו ולמקומו, אבל לא מספק מענה קונקרטי כאשר יוצאים לעולם הגדול.

השתתפתי פעם בפאנל עם עוד מרצה מוצלח ומבוקש בעל השקפת עולם חרדית סדורה ובנויה לתלפיות. לשאלה הבנאלית של המנחה "מה לדעתך ההתמודדויות האופייניות לדורנו" או משהו כזה, ענה הלה תשובה מפתיעה:

"לדעתי היציאה מהישיבה והמפגש עם העולם החיצון - היא בגדר הלם תרבותי. ואתן דוגמה מחיי אני - כבחור ישיבה ואחר כך כאברך, מבחינתי כל אשה בעולם היתה "יצר הרע". לאחר שהתחלתי להתעסק בהרצאות ולבוא במגע עם קהל רחב של אנשים ולנהל מהלכים, פתאום הייתי צריך לקלוט שאני מדבר עם אשה, מנהל יחד איתה פרויקטים, מתקשר איתה על בסיס יומיומי וכו'. זה היה בשבילי עולם חדש שהייתי צריך לחשוב הרבה איך להתנהל בו".

אכן, צודק הוא בכל מילה. השאלה היא מה הן הדרכים לפעול נכון בעולם מעורב.

בפרקים שלפנינו ננסה ללמוד את הנושא. נעלה את הבעיות על השולחן, למרות שלא נעים לדבר עליהן בפומבי. לפעמים אין ברירה. מי שיוצא למלחמה – חייב להכיר את שדה הקרב.

דע את עצמך

התפיסה התורנית של חז"ל על הענין הוא – "אל תאמין בעצמך עד יום מותך" (ברכות כט.). אין ביטוח לאף אחד. אסור לגבר ואשה זרים להתייחד, אסור לגעת זה בזה, ויש לשמור על מרחק. אין חכמות.

יש המרגישים בסתר ליבם שגישה זו מוגזמת במקצת. הגישה המודרנית לענין זה שונה בתכלית: הכל מותר. חוץ מגופו של מעשה – אין בעיה לצחוק ביחד, לפזר מחמאות, להרים כוסית וללחוץ ידיים. בעולם המערבי התפיסה היא, שמערכת היחסים אמורה לזרום בטבעיות. הרי אנחנו אנשים בוגרים ויכולים לשמור על עצמנו.

אין צורך, כמובן, להצדיק את חז"ל שראו את הדברים במבט הפוך לגמרי, אבל יש צורך להכיר את עצמנו.

האם באמת אנחנו בנויים כך שקשר נורמלי עם אשה לא מהווה עבורנו בעיה?

האמת היא לא כך. וזה לא משום שאנחנו כל כך רעים. אנחנו אנשים טובים. אבל אנחנו מאוד נמשכים לקשר עם המין השני, ולכן כל קשר תמים עלול להתפתח לתוצאות הרסניות – אם אין מודעות פנימית עמוקה ושמירה עצמית הדוקה.

למה האדם נמשך אל אשה?

יש החושבים שזו סוג של תאוה פשוטה ונמוכה, כמו תאוה האכילה. ברם, האמת היא שזו תאוה ששורשיה נטועים עמוק בליבו של האדם, ברובד הכי גבוה ומרומם שלו. ודווקא משום כך – המלחמה בה הרבה יותר מורכבת.

האדם מטבע בריאתו משתוקק לידידות, לאהבה, לקבלה שלו כמות שהוא. כל אדם נולד עם משיכה ורעב לאהבה אמיתית. האהבה מגיעה אליו בדרכים שונות: אהבת אם, אהבת אב, אהבת רעים. אם הוא גדל ברוחניות ולומד להכיר את בוראו, הוא מגלה את שורש הרצון לאהבה ומתאהב בקב"ה. אבל על כל פנים בכל אדם קיים יצר עוצמתי מאין כמוהו: לאהוב ולהיות אהוב.

הקדוש ברוך הוא ברא את האדם באופן כזה שהוא נמשך במיוחד לאהבה של המין השני. לכל גבר חסרים חלקים באישיות שרק אשה יכולה להציע לו, ולכל אשה חסרים חלקים באישיות שרק גבר יכול להשלים לה. האשה נמשכת לגבר כי הוא משדר עוצמה, גבריות, חוסן, משהו שאפשר להישען עליו והוא מציע תמיכה. והגבר נמשך לאשה משום שהיא מציעה קבלה שלו כמות שהוא, נאמנות, איכפתיות, מסירות. מסיבה זו – קיים טעם מתוק במיוחד בקשר עם המין השני, הרבה מעבר לידידות גרידא.

פרק לא

האינטרנט

כלי עבודה עם סיכון

האינטרנט הוא מוקד התמודדות לא פשוט.

מצד אחד הוא כלי עבודה הכרחי, שכרוב רובם של המקרים אי אפשר להתנתק ממנו לחלוטין.

אבל מצד שני – אין להתכחש לכך שהאינטרנט הוא הרסני. הוא עלול להחריב – ואצל הרבה אנשים הוא אכן החריב – את החיים.

מסיבה זו יש צורך ללמוד יותר על המורכבות שבכלי זה, ולהפריד בין המותר לאסור. בין מה שמועיל לחיים, לבין מה שמחריב אותם.

הסכנה שבאינטרנט

האינטרנט הוא כלי מועיל מאוד בחיים. הנגישות המדהימה של המידע, התקשורת המהירה בין כל האנשים, ועוד – מועילים רבות. הבעיה היא שיחד עם זה יש בו גם כח הרס.

מה הסכנה שבו?

יש את הסכנה הפשוטה באתרי זבל. אנשים משועממים או שסתם נפלו ברגע זה לדיכאון זמני, נמצאים בסיכון לפתוח אתרי תועבה ולהתדרדר במהירות הבזק לעברי פי פחת. כל יום שומעים סיפורים מסמרי שער, ולמרבה הצער אלה אינם סיפורים, אלא חורבנות.

יש הטוענים שהם אנשים רציניים ואין סיבה שזה יקרה להם. יש צדק מסוים בטענה, אבל יש לזכור שחז"ל אמרו "אין אפוטרופוס לעריות", מתוך היכרות עם טבע האדם. חז"ל גזרו על היחוד, למרות שלרוב בני האדם החשש לכישלון הוא רחוק מאוד. החסימה של חז"ל מאיסור עריות לא ניתנה בשביל 95% של המקרים, אלא בשביל חמשת האחוזים הבודדים. לכל אחד עלולים להיות רגעי נפילה בלתי צפויים.

כל כללי הבטיחות שאנו משתדלים להקפיד עליהם - לא ניתנו בשביל החתך הסטנדרטי של המקרים אלא בשביל המקרים הנדירים, שעם כל נדירותם - בסופו של דבר הם אכן קורים.

כפי שחז"ל אסרו את היחוד, כך בדורנו אסרו רבותינו את האינטרנט הפתוח. כמדומני שאין אדם בעולם שיכול להעיד על עצמו שאם פתאום תכנס לחדרו הסגור אשה בעירום הוא לא יעיף לעברה מבט... ואינטרנט ללא חסימה הוא בדיוק דבר זה.

החסימה הזו הכרחית. למרות שאנחנו אנשים רציניים - אנחנו זקוקים לזה. כי כל אחד נמצא בסיכון ליפול ברגעי חולשה. לכל אחד ישנם רגעים קשים, שבהם הוא מחפש מפלט מהחיים הלוחצים. עולם וירטואלי מרתק וקסום, הנמצא במרחק לחיצת מקש- מהווה פיתוי גדול.

האדם הוא יצור מורכב, ועליו לשמור על עצמו. כפי שאמרו חז"ל (אבות ב ד): "אל תאמין בעצמך עד יום מותך". אלה אנחנו, וכדאי שנכיר את עצמנו.

על כל פנים - לבעיה זו מועילה חסימה ראויה. אמנם חסימה אינה מועילה למי שרוצה מאוד לעבור עבירות, אבל היא מועילה לאדם נורמלי, שממש אינו רוצה לחטוא אבל יש לו סיכון למעידות פה ושם, כמו כל אחד מאיתנו.

התמכרות

הבעיה היותר מורכבת היא הסכנה שבהתמכרות. גם בשימוש נורמטיבי - באינטרנט יש גורם ממכר. ההתמכרות גוררת השתמשות יתר המאבדת את שלוות הנפש, את ישוב הדעת, את הקשר הבריא עם בני המשפחה הקרובה, ואת חוש הביקורת וצלילות המחשבה.

התוצאה של הרשימה הנ"ל היא - אדם עצבני, שטחי, חסר סבלנות, שאין לו עצבים לשוחח עם אשתו ומעדיף לראות את ילדיו בעיקר כשהם ישנים.

האינטרנט ממכר, זו עובדה. בשימוש מבוקר - הוא מסייע רבות ומועיל לחיים, ואילו בשימוש חסר גבולות - הוא הרס. המלחמה האמיתית אינה נגד האינטרנט, אלא בינינו לבין עצמנו. האם נשכיל לשלוט על הכלים שהועמדו לרשותנו, או שהם ישלטו עלינו.

אולי אם נבין מה ממכר באינטרנט נוכל להתמודד עם הנושא ביתר קלות.

עודף תקשורת

את השורות הבאות אני כותב מנקודת מבט של איש מקצוע, אלא מניתוח המציאות כפי שאני רואה אותה.